

Obecná didaktika

Didaktika je teorie vzdělávání a vyučování zabývající se obsahem a procesem, při kterém si žáci obsah osvojují, tedy vyučováním a učením. Poskytuje učitelům oporu při řešení problémů ve výuce.

Rozlišujeme:

1. Obsah výuky
2. Cíle výuky
3. Metody výuky, organizační formy, didaktické prostředky, prostředí
4. Vztahy

Didaktický trojúhelník

Vyučování je proces působení na žáka, patří sem učitel, jeho didaktické znalosti, dovednosti, kompetence, způsoby realizace učiva.

Žák, jeho učení a rozvoj – žákovy znalosti, dovednosti, kompetence, styly a strategie učení a myšlení.

Učivo – cíle a pojetí vyučovacího předmětu, výběr a legitimizace oborových obsahů a jejich transformace do učiva.

Vyučování

Vyučování je něco, co se odehrává během vyučovacích hodin, je to druh lidské činnosti, která spočívá v interakci učitele a žáků, je to záměrné působení na žáky tak, aby u nich došlo k procesu učení, synonymem může být slovo výuka.

Má tři fáze:

1. Plánování výuky – příprava na výuku, analýza učiva
 2. Realizace výuky – aktivity žáků a učitele, který volí metody výuky
 3. Reflexe výuky – zhodnocení výuky a použití poznatků jako návodu na další výuku
-

1. Seminář

Teorie:

Obsah učiva

Obsahem učiva je soubor poznatků, psychomotorických činností a způsobů chování. Obsah je zpracován učitelem, ten jej předává žákům. Ti si jej osvojují jako své vlastní vědomosti, dovednosti a postoje.

Složky vzdělávacího obsahu (kompetence)

- Vědomosti
- Dovednosti (intelektové, motorické, sociální, ...)
- Hodnoty (vztahy k sobě i k druhým lidem)
- Vlastnosti (motivace, zájem, vůle, vytrvalost, soustředění, sebeaktivace, ...)
- Uspořádání učiva (lineární x cyklické, předmětové x projektové x modulové)

Problémy spojené s obsahem výuky

- Výběr – kvantita (materiální a formální vzdělávání), kvalita (změny společenských ideologií, vědeckých teorií apod.), učivo základní a rozšiřující (klíčové učivo, klíčové kompetence v RVP)
- Problémy volby uspořádání –
 - učební plány a osnovy

- projektové uspořádání (vychází z hlavních sfér společenského života – práce, životní prostředí, trávení volného času apod. – obsah je spojen s praktickými činnostmi)
- modulové uspořádání (modul – celek učiva, integrující vědecké disciplíny – vychází z tématu)
- Didaktická transformace a s ní spojené zjednodušení

Modernizace vzdělávacích obsahů

- vývoj vědeckých disciplín - rozvoj vědeckého poznání
- akcent na postojovou, hodnotovou sféru a sociální sféru (globální problémy lidstva)
- od resultativní stránky (vyzbrojit žáka vědomostmi a dovednostmi) k procesuální (dynamický přístup – aby byl žák schopen sám se dál vzdělávat)
- změny pojetí cílů a obsahu: např. v RVP klíčové kompetence, dříve pouze cílové standardy a klíčové učivo

Kurikulární pojetí

učební plány a osnovy

[RVP](#)

[ŠVP](#)

TP

Pozn. Hodnocení plnění

Praxe:

Zahájení vyučovací hodiny – ukázka zahájení hodiny matematiky, fyziky, biologie a chemie.

Vyplnění „Záznamu“ (sloupec 1, didaktické jevy 1-4)

2. Seminář

Teorie:

Cíle hodiny

Cíl didaktického procesu

- očekávaný (zamýšlený výsledek), kterého mají účastníci dosáhnout
- vypovídá o tom, čeho chce vzdělavatel jako tvůrce kurikula dosáhnout
- umožňuje se na vzdělávání cílevědomě připravit, provést jej a zkontrolovat jeho úspěšnost
- dává představu o zpracování obsahu, čase potřebném pro realizaci a volbě metod

Funkce cíle:

- motivační (čeho)
- regulační (způsob)
- kontrolní (kvalita)

Požadavky na cíl (Kalhous 2002)

- komplexnost (kognitivní, afektivní, psychomotorické cíle)
- soudržnost (cíle obecné, specifické)
- kontrolovatelnost
- přiměřenost (reálný, splnitelný)

Taxonomie kognitivních cílů výuky (Bloom)

1. Zapamatování	definovat, doplnit, napsat
2. Porozumění	dokázat, interpretovat, jinak formulovat
3. Aplikace	aplikovat, demonstrovat, navrhnout
4. Analýza	provést rozbor, rozčlenit, specifikovat
5. Syntéza	klasifikovat, modifikovat, shrnout
6. Tvořivost	argumentovat, obhájit, zdůvodnit

Taxonomie psychomotorických cílů (Dave)

1. Imitace	napodobení, reprodukce
2. Manipulace	schopnost podle instrukcí provádět činnost
3. Precizace	realizace činnosti v podmínkách praxe
4. Členění činnosti	provádět několik úkonů současně nebo v požadovaném sledu
5. Naturalizace	efektivní provádění činností s minimálním vynaložením energie

Afektivní cíle (Krathwohl)

1. Citlivost	žák si uvědomuje výchovné podněty
2. Aktivita frekventanta	ochota spolupracovat, pomoci
3. Přijetí hodnoty	osvojení hodnoty, žák samostatně reaguje
4. Organizace hodnot	žák je schopen žádoucího jednání
5. Charakterizace hodnotou	žák si vytvořil vnitřní hodnotový systém

Praxe:

Rozbor hodiny biologie, 2. ročník, téma – měkkýši

Vyplnění „Záznamu“ (sloupec 2, didaktické jevy 1-9, 12, 15, 17, 20, 21, popř. další od 27 do 80)